

บทปริทัศน์บทความเรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม: ประสบการณ์จากภาคสนาม

อมรวิเศษ นาคทรพรพ

ประเด็นแรก อยากจะเรียนว่างานวิจัยเชิงคุณภาพมีเสน่ห์ในตัวเองมาก เป็นงานซึ่งเน้นแนวปรากฏการณ์นิยม ซึ่งเน้นการลงไปศึกษาความรู้สึกนึกคิด ท่าที อารมณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ที่เฉพาะบุคคล หรือเฉพาะกลุ่มคน ซึ่งใครที่อ่านงานวิจัยเชิงคุณภาพก็จะเห็นเสน่ห์สำหรับคนที่ชอบงานวิจัยเชิงคุณภาพเพราะว่าอ่านแล้วได้เห็นชีวิตคน ไม่ได้เห็นแต่ตัวเลข ตาราง ไม่ได้เห็นแต่ข้อสรุปที่เป็นค่าเฉลี่ยเลขคณิต แต่เราเห็นชีวิตคนเป็นคน ๆ เหมือนกับได้มีอารมณ์ร่วมอยู่กับชีวิตเขาด้วยทำให้เราได้เห็นว่าโลกของชีวิตคนจริง ๆ ก็ไม่ได้เห็นแต่ค่าเฉลี่ยเสมอไปแต่มีความจริงเฉพาะกลุ่ม เฉพาะบุคคลอีกเยอะที่เป็นจริงเฉพาะของเขาเหล่านี้ด้วย ซึ่งถ้าบางครั้งไม่มีงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เข้ามาสะท้อนความจำเพาะเจาะจงเหล่านี้ ความเข้าใจในเนื้อแท้ในชีวิตจริงของเด็กๆ ของโรงเรียนต่าง ๆ ก็อาจจะเสียไปได้เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เห็นเสน่ห์ เป็นประโยชน์ของงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่างไรก็ตามสิ่งที่เราคงจะเห็นเหมือนกันว่างานวิจัยเชิงคุณภาพก็มีจุดอ่อนอยู่มากที่ทำให้บางครั้งการยอมรับและเอางานวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ให้มากขึ้น เป็นประโยชน์กว้างขวางขึ้นก็มีจุดอ่อนอันแรกก็คือจุดอ่อนที่เป็นจำเพาะในกรณีศึกษาหรือจำเพาะกับบริบทหนึ่ง ๆ เท่านั้น อำนาจในการเชื่อมโยงผลไปอธิบายปรากฏการณ์ที่อื่น ๆ ก็จะค่อนข้างต่ำซึ่งมันก็เป็นข้อจำกัดโดยธรรมชาติของมันที่จะพยายามศึกษากลุ่มคนหรือชีวิตคนที่เป็นจำเพาะ

อันที่สองคือปัญหาเรื่องความยุ่งยากความไม่เป็นระบบของการเก็บข้อมูลทำให้เสียเวลามาก อันที่สามที่เป็นผลรวมของสองปัญหาแรกที่ทำให้ความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพน้อยไปด้วย เพราะการเก็บข้อมูลไม่เป็นระบบ หรือว่าเรื่องนี้จำเพาะเจาะจงเกินไปมันอาจจะมียุติคติต่าง ๆ เข้ามาทำให้ความน่าเชื่อถือต่ำลงไปด้วย นี่ก็ประเด็นแรกที่ยากจะอารัมภบทให้เห็นว่างานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยที่มีเสน่ห์ มีประโยชน์แล้วก็ทำให้เกิดความสมดุลที่จะพยายามให้เราเข้าใจเด็กเข้าใจกลุ่มคนต่าง ๆ เข้าใจสังคมมากขึ้นก็มีจุดอ่อนในตัวเองอยู่สองสามเรื่องที่สำคัญเรื่องจำเพาะกรณี จำเพาะพื้นที่จนเชื่อมโยงผลลำบาก เรื่องที่เสียเวลาไม่ค่อยเป็นระบบและความน่าเชื่อถือ อันนี้เป็นประเด็นที่สองที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่บทความของผู้เสนอบทความ เมื่อเราเห็นประโยชน์ของงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่างนั้นและเห็นจุดอ่อนของงานวิจัยเชิงคุณภาพแล้ว งานของ

ผู้นำเสนอบทความมีส่วนที่ดีที่จะเข้ามาแก้ปัญหาทั้งสามเรื่อง ในบทความนี้เป็นการประยุกต์เอาแนวคิดและวิธีการของ มาย กับ ฮูเบอร์แมน นักวิจัยเชิงคุณภาพที่พยายามใช้แนวทางเชิงระบบเข้าไปจับเพื่อให้งานวิจัยเชิงคุณภาพมีระเบียบวิธีวิทยาที่ชัดเจนขึ้นทั้งเรื่องการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล ตรงนี้งานของมายกับฮูเบอร์แมนเป็นงานที่น่าสนใจ ผู้นำเสนอบทความนำเรื่องนี้เข้ามาเอาแนวทางนี้เข้ามาประยุกต์ก็เห็นชัดเจนที่โบสรุปของการเข้าสนามก็ดีที่มีแบบบันทึกข้อมูลที่ค่อนข้างมีระบบชัดเจน การลงรหัส ซึ่งจะเป็นให้ข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบมากขึ้นแม้กระทั่งการหาค่า reliability ในแบบวิจัยเชิงคุณภาพดูจากความเห็นพ้อง สัดส่วนอัตราส่วนของการเห็นพ้องในการลงรหัสซ้ำว่าเป็นเหมือนกันก็เปอร์เซ็นต์ก็เป็นอีกแนวหนึ่งที่สามารถหาความเที่ยงของการลงรหัสข้อมูลได้ ไปจนถึงเรื่องการทำข้อสรุปชั่วคราวซึ่งตรงนี้ก็ยังมีแบบแผนที่ดีที่นำเอาแนวของมายกับฮูเบอร์แมนมาใช้อีกส่วนที่เห็นว่ามีประโยชน์มาก ๆ ก็คือแนวทางการนำเสนอ แนวทางของมายกับฮูเบอร์แมนเน้นให้ทำ Matrix Display ใช้ตาราง ใช้แผนภูมิเข้ามาช่วยซึ่งมีตั้งแต่ตารางจำแนกข้อมูลดิบ ตารางจำแนกตัวบุคคล ตารางจำแนกประเด็น ตารางจำแนกเหตุการณ์ต่าง ๆ ไปจนถึงการทำแผนภูมิที่เป็นข้อสรุปต่าง ๆ ตรงนี้ที่มายกับฮูเบอร์แมนใช้มากกับหนังสือของเขา แล้วผู้นำเสนอบทความทำได้ดีที่นำเอาประเด็นนี้ออกมานำเสนอทำตัวอย่างให้เห็นว่าในการลงภาคสนามจริง ๆ มันไม่เสมอไปที่จะต้องร่ายยาวเสมอไป อาจารย์ได้ทำตัวอย่างตารางจำแนกข้อมูล ตารางจำแนกเหตุการณ์สำคัญซึ่งพวกนี้สำคัญมีส่วนมากน้อยแค่ไหนที่ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็คิดว่ามีสองลักษณะก็คือว่าหนึ่งทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพขึ้นจริงทำให้เห็นประเด็นต่าง ๆ ให้ชัดเจนขึ้น กับประการที่สองคือการบริโภคมข้อมูลคือทำให้บริโภคมข้อมูลได้ง่ายขึ้นในฐานะคนอ่านในภาพรวมที่ผู้นำเสนอบทความเสนอในบทความนี้และตัวอย่างที่อาจารย์ได้พัฒนาขึ้นอย่างโบสรุปการเข้าสนาม การลงรหัส ไปจนถึงการนำเสนอข้อมูลด้วยเมตริกซ์ แล้วก็แผนภูมิต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลคุณภาพและการแปลงข้อมูลต่าง ๆ มานำเสนออย่างเป็นระบบเป็นประโยชน์มากคงจะย้อนปัญหาสามเรื่องแรกที่ว่างานวิจัยเชิงคุณภาพมีปัญหาเรื่องที่ว่าอำนาจในการเชื่อมโยงผลค่อนข้างจะต่ำเสียเวลาเยอะไม่ค่อยเป็นระบบแล้วความน่าเชื่อถือไม่ค่อยมี ตรงนี้ถ้าดูแล้วจะช่วยแบ่งเบาจัดปัญหาได้เยอะถ้าใช้วิธีการที่นำเสนอข้อมูลที่เป็นระบบมากขึ้น

ความน่าเชื่อถือต้องเพิ่มขึ้นแน่นอนที่ทำให้เห็นร่องรอยการทำงานตรวจสอบร่องรอยความคิด เก็บและวิเคราะห์ข้อมูลนี้ได้เรื่องทีกล่วงานจะไม่เป็นระบบก็จะเป็นระบบมากขึ้นตั้งแต่ไปบันทึกการเข้าสนามถ้าหากไปจัดเก็บที่สนามก็จะตรวจสอบง่าย งานที่ถูกจัดเก็บที่เป็นระบบแล้วการเชื่อมโยงผลก็จะเป็นผลพวงของงานที่ถูกจัดเก็บให้เป็นระบบมันทำให้เห็นแบบแผนของบริบทของพื้นที่ของกรณีที่ชัดเจนขึ้นและในกรณีที่มีความคล้ายหรือความเหมือนของบริบท อำนาจของการเชื่อมโยงผลก็จะมากขึ้นด้วย ประการสุดท้ายที่มีข้อสังเกตเสริมบทความฉบับนี้คือแนวคิดของ

มายกับฮูเบอร์แมนเป็นเรื่องที่ดีที่เจตนาจะให้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นที่ยอมรับมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามต้องไม่ลืมเสน่ห์ของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นงานที่สนุกอ่านแล้วได้รสชาติเห็นชีวิตคน อย่างไรก็ตามเสียสิ่งที่เป็นเสน่ห์ถาวรเป็นรากฐานของการนำเสนองานวิจัยเชิงคุณภาพก็คือการให้รายละเอียดสีสันชีวิต อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของคน งานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ความคิดคำพูดคน ถึงแม้จะมีตารางเมตริกซ์ ต่าง ๆ เข้ามาช่วยแล้วทำให้ปัญหาทั้งหลาย เกี่ยวกับการไม่ยอมรับงานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับเรื่องการเสียเวลามันจะช่วยบรรเทาปัญหาไปได้แต่ก็อย่าให้วิธีการเหล่านี้มาบดบังเสน่ห์ของงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมันคงอยู่กับวิธีการที่เราจะดึงเอาความจริงออกมาจากชีวิตคนแล้วเอามานำเสนออย่างที่มีลีลามีสีสัน อย่างไรก็ตามเสียเทคนิคต่าง ๆ ในเชิงวิธีวิทยาต่าง ๆ ที่พยายามจะจัดระบบเชิงคุณภาพให้ดีขึ้นก็เป็นเพียงเทคนิควิธีการที่ติน่าจะเอามาเสริมเท่านั้นอย่าลืมเสน่ห์ที่ดีของงานวิจัยเชิงคุณภาพ